

Ефективність техніко-тактичних дій гандболісток вищої ліги команди ХДУ-Дніпрянка в змагальній діяльності

Стрикаленко Є.А.¹, Шалар О.Г.¹, Гузар В.М.²

¹Херсонський державний університет,

²Херсонська державна морська академія*

Анотація. В статті досліджено взаємозв'язок між різними показниками змагальної діяльності гандболісток. Доведено, що ефективність змагальної діяльності характеризується наявністю середнього кореляційного зв'язку з надійністю ($r = 0,579$) виконання ігрових прийомів та загальною оцінкою змагальних дій ($r = 0,568$). Також незначний взаємозв'язок спостерігається між надійністю та загальною оцінкою і змагальної діяльності.

Ключові слова: гандболістки; змагання; активність; точність; брак; надійність.

Вступ. Відомі та провідні спеціалісти сучасного гандболу Л.А. Латишкевич, І.Є. Турчин стверджують, що гандбол в останні роки став більш динамічною і цікавою грою. Збільшилося число гравців, індивідуальна майстерність яких відповідає сучасним вимогам (Латышкевич, & Турчин, 1997).

За словами заслужених тренерів, тренерів національних збірних відрізки гри – це ігрові ситуації, обумовлені сукупністю факторів і зусиль. Значення окремих факторів різне і змінюється відповідно до типу ігрової ситуації. При виконанні задач на різних фазах стиль гри окремих гравців і груп визначається стилем гри всієї команди, тобто обраною системою гри. Цілеспрямовану гру двох чи декількох гравців ми називаємо ігровою комбінацією. Кожен спортсмен вирішує ігрову ситуацію індивідуально за допомогою техніко-тактичних дій. Їхня ефективність обумовлена рівнем розвитку рухових здібностей, моральними і вольовими якостями гравців. Ігрові системи, комбінації і дії окремих гравців при грі в гандбол розділяються на атакуючі і захисні (Гузар, Шалар, & Мордюк, 2016; Козіна, Слюсарев, & Волков, 2004; Shalar, Strykalenko, Huzar, Homenko, & Popovich, 2019).

Мета роботи: визначити взаємозв'язок між різними показниками змагальної діяльності гандболісток.

Результати дослідження. До засобів ведення спортивної боротьби під час гри відносять прийоми техніки нападу та захисту. Без оволодіння технікою процес гри стає неможливим але якщо технічна підготовка спрямована на вивчення структури рухів певного прийому, то тактична підготовка озброює гандболістку необхідними знаннями і вміннями доцільного використання вивчених прийомів у конкретних умовах змагання між двома командами.

Вибір оптимального ведення змагальних дій на кожний окремий матч залежить серед великої кількості різноманітних факторів. Проте більшість спеціалістів з гандболу серед головних виділяють наступні: морфофункціональні, анатомо-фізіологічні та фізичні можливостей власної команди, її окремих гравців та команди в цілому, від можливостей команди противника. Знаючи на що здатна його команда та вивчивши противника, тренер намічає тактичні варіанти ведення гри. Але в ході самого матчу можуть виникнути різні відхилення від первинного плану. Це залежить від ситуації на гандбольному майданчику (суперник втомився, в нього не залишилось заміні), а також від рахунку матчу, від кількості часу який залишився до кінця матчу.

Сучасна змагальна діяльність вимагає особливої здатності до адаптації і розуміння гри, що базується на різноманітних і варіативних тактичних можливостях команди, однорідності мети групи, здатності гравців проявити усі свої технічні, атлетичні якості, вольові та інтелектуальні здібності для розв'язування ігрових завдань у різноманітних ігрових ситуаціях, у пошуку і реалізації індивідуальних рухових актів, котрі б адекватно відповідали цим ситуаціям. Саме від адекватності зворотних реакцій залежить підсумковий результат в змагальній діяльності.

Побудова змагальних дій повинна відбуватись відповідно до завдань на гру, рівня фізичної та технічної підготовленості власної команди, психологічного налаштування на гру. Одним з головних факторів, що впливають на зміст змагальних дій гандболісток є можливості команди суперників та детальний аналіз особливостей побудови їх техніко-тактичних дій.

Якість та ефективності змагальних дій багато в чому залежить від передбачення тієї або іншої ситуації. Саме від можливості завчасно передбачити ігровий момент багато в чому залежить ефективність дій гандболістки та правильність прийняття відповідного рішення. Раціональність та правильність прийняття рішення в тієї або іншій ситуації, в умовах непередбачуваності дій в грі, тісно пов'язана з вмінням спортсменок доведення власних вмінь та навичок до автоматизму. Саме вміння передбачити ігрову ситуацію дозволить гандболістці прийняти об'єктивно правильне рішення, обрати максимально ефективну позицію на майданчику, своєчасно звільнитись від опіки суперника, зробити прискорення або навпаки замовкнути, що призведе до отримання переваги над суперником в тому чи іншому ігровому моменті.

Якість та корисність прийнятого рішення тісно взаємопов'язана також з ігровою поведінкою спортсменки, її впевненістю у власних силах, теоретичною та психологічною готовністю до змагальної діяльності. Також ефективність змагальної діяльності в ігрових видах спорту взагалі та в гандболі зокрема, багато в чому залежить від рівня інтелектуальних можливостей спортсменок.

В своїй роботі Є. А. Стрикаленко, О. Г. Шалар, І. А. Жосан експериментально довели взаємозв'язок між інтелектуальними можливостями

гандболісток високого класу та ефективністю змагальної діяльності (Strykalenko, Zhosan, & Shalar, 2017).

Г. Сильвестрова та ін., у власних дослідженнях встановили, що на ефективність виконання техніко-тактичних дій, багато в чому впливає також тип мислення та розвитку зорової пам'яті спортсменок (Strykalenko, Shalar, Huzar, Yuskiv, Silvestrova, & Holenco, 2020).

В нашому дослідження ми після визначення особливостей змагальної діяльності спортсменок в збірній команді Херсонського державного університету з гандболу визначили взаємозв'язок між різними компонентами змагальної діяльності за допомогою кореляційного аналізу. Результати порівняння представлені в таблиці 1.

Аналізуючи отримані результати встановлено, що активність виконання ігрових дій має високий взаємозв'язок з інтенсивністю ($r = 0,818$) та загальною оцінкою ефективності змагальних дій ($r = 0,617$).

Таблиця 1

Кореляційний взаємозв'язок між показниками змагальної діяльності гандболісток збірної ХДУ

Показники змагальної діяльності							
	А	І	Т	Б	Е	Н	З.О.Е.
А	X	0,818	- 0,319	0,274	0,416	0,384	0,617
І		X	- 0,419	0,516	0,316	0,246	0,719
Т			X	-0,768	0,779	0,658	0,527
Б				X	- 0,592	- 0,329	0,464
Е					X	0,579	0,568
Н						X	0,435

Примітки: А – Активність, І – Інтенсивність; Т – Точність; Б – Брак; Е – Ефективність; Н – Надійність; З.О.Е. – Змагальна оцінка ефективності

При чому під час математичної обробки результатів спостерігається й зворотній взаємозв'язок з точністю виконання ігрових прийомів ($r = - 0,319$), що вказує на суттєве зменшення точності виконання змагальних дій при підвищенні їх активності

Інтенсивність виконання змагальних дій прямо пропорційна пов'язана з загальною оцінкою змагальної діяльності ($r = 0,719$) та відсотком браку ($r = 0,516$) під час гри. Це вказує та той факт, що з підвищенням інтенсивності суттєво зростає й брак в виконанні техніко-тактичних прийомів. Також необхідно відмітити зворотній зв'язок з показниками точності виконання ігрових прийомів ($r = - 0,419$).

Точність виконання ігрових прийомів характеризується високим рівнем взаємозв'язку з такими показниками як ефективність ($r = 0,779$), надійність ($r = 0,658$) та загальна оцінка змагальних дій ($r = 0,527$). При зменшенні точності виконання ігрової дії виникає ситуація втрати м'яча або неефективного виконання ігрового прийому ($r = - 0,768$).

Збільшення відсотку браку призводить також до зниження ефективності змагальних дій та надійності їх виконання, що підтверджується наявністю зворотного кореляційного зв'язку ($r = -0,592$ та $r = -0,329$ відповідно).

Ефективність змагальної діяльності характеризується наявністю середнього кореляційного зв'язку з надійністю ($r = 0,579$) виконання ігрових прийомів та загальною оцінкою змагальних дій ($r = 0,568$). Також незначний взаємозв'язок спостерігається між надійністю та загальною оцінкою змагальної діяльності.

Висновки. Підсумовуючи отримані результати зазначимо, що змагальна діяльність гандболісток тісно пов'язана з низкою різноманітних показників її ефективності. В залежності від якості виконання тих чи інших техніко-тактичних дій під час змагань можна говорити про ефективність змагальної діяльності тієї чи іншої гандболістки. В залежності від особливостей виконання тих чи інших дій на майданчику бал ефективності може змінюватись, проте він чітко відповідає максимальній результативності загальнокомандних дій.

Знання особливостей змагальної діяльності гандболісток різного ігрового амплуа дозволить як тренерам так і самим спортсменам більш відповідально підійти до підготовки до наступних змагань та досягти максимально високих результатів на змаганнях найвищого рівня.

Література:

- Гузар, В.М., Шалар, О.Г., & Мордюк, Д. (2016). Міжособистісні відношення гандболісток і їх вплив на змагальну діяльність. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*, 139, (2), 218-222.
- Жосан, И.А., Стрикаленко, Е.А., & Шалар, О.Г. (2014). Методика развития и комплексный контроль скоростно-силовых качеств гандболисток высокого класса. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 9, 24-29.
- Козіна, Ж. Л., Слюсарев, В. Ф., & Волков, Є. П. (2004). Факторна структура підготовленості гандболістів високого класу. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*, 13, 39-47.
- Латышкевич, Л.А., & Турчин, И.Е. (1997). *Особенности подготовки гандболистов высокой квалификации*. Основа. 132. Киев
- Стрикаленко, Є.А., & Шалар, О.Г. (2017). Вплив інтелектуальних здібностей на ефективність змагальної діяльності гандболісток високого класу. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*, 147, (2), 255-258.
- Стрикаленко, Є.А., Шалар, О.Г., & Гузар В.М. (2020). Ефективність методики розвитку спеціальної витривалості юних гандболісток. *Спортивні ігри*, 4 (18), 116, 84-94. doi: 10.15391/si.2020-4.08
- Шалар, О., Жосан, І., Шум, Д., & Стрикаленко, Є. (2014). Властивості темпераменту і волі гандболісток різного ігрового амплуа. *Спортивний вісник Придніпров'я*, 3, 40-43.
- Шалар, О.Г., Снопова, Ю.А., & Стрикаленко, Е.А. (2010). Психологическая совместимость женской гандбольной команды. *Физическое воспитание студентов*, (1), 109-112.
- Strykalenko, Yevgeniy, Zhosan, Ihor, & Shalar, Oleh (2017). Intellectual abilities high-end handball players of different playing roles. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*, 4(40), 128-133.
- Strykalenko, Yevhenii, Shalar, Oleh, Huzar, Viktor, Yuskiv, Serhii, Silvestrova, Hanna, & Holenco, Nina (2020). The correlation between intelligence and competitive activities of elite female

handball players. *Journal of Physical Education and Sport*, 20(1), 63-70,
DOI:10.7752/jpes.2020.01008

Shalar, Oleh, Strykalenko, Yevhenii, Huzar, Viktor, Homenko, Yladiav, & Popovich, Tatyna.
(2019). Psychological readiness of handball players for the competition. *Sport science
international scientific journal of kinesiology*, 12, issue 1, 95-102.

Відомості про авторів:

Стрикаленко Євгеній Андрійович –

завідувач кафедри олімпійського та професійного спорту, кандидат наук з
фізичного виховання та спорту, доцент

E-mail: strikalenko76@gmail.com

Херсонський державний університет

Шалар Олег Григорович –

доцент кафедри олімпійського та професійного спорту, кандидат педагогічних
наук, доцент

E-mail: shalar@ksu.ks.ua

Херсонський державний університет

Гузар Віктор Миколайович –

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичного виховання

E-mail: guzarv59@gmail.com

Херсонська державна морська академія

Надійшла до редакції 10.01.2021 р.